

Stämmanaturreservat

Betesmarken i Stämmanaturreservat, april 2005.

Skötselplan

Upprättad 2005
Länsstyrelsen Östergötland

SKÖTSELPLAN FÖR STÄMMA NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2005.

Planförfattare har varit Jens Johannesson.

A. ALLMÄN BESKRIVNING	3
Administrativa data om naturreservatet	3
2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	4
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden.....	4
3.1 Naturbeskrivning	4
3.2 Historisk och nuvarande markanvändning	5
3.3 Områdets bevarandevärden	6
3.4 Källuppgifter	6
B. PLANDEL	8
1 Syfte med naturreservatet.....	8
2 Disposition och skötsel av mark.....	8
2.1 Skötselområden	8
2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	9
2.3 Jakt	9
2.4 Utmärkning av reservatets gräns	9
3. Anordningar för rekreation och friluftsliv.....	9
3.1 Övergripande mål	9
4. Tillsyn.....	9
5. Dokumentation och uppföljning.....	10
5.1. Dokumentation och inventeringar	10
5.2. Uppföljning	10
6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	10
6.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	10
7 Kartor	11

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets

benämning: Stämman naturreservat

REG-DOS NR: 05-02-1777 (NVR-id: 0511001)

Beslutsdatum: 1978-01-27

Län: Östergötland

Kommun: Mjölby

Fastighet: Stämman 1:1

Areal: 21,8 ha

Naturtyper: Artrik betesmark 13,8 ha
(Natura 2000 habitat) (Natura 2000-habitat 6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ)
Fuktängar med blååtäl eller starr 2,4 ha
(Natura 2000-habitat 6410)

**Prioriterade
bevarandevärden**

Naturtyper Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer

Arter/grupper

Strukturer/funktioner

Kulturmiljöer

Friluftsliv

Övrigt:

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

(se reservatsbeslut)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturbeskrivning

Stämman naturreservat ligger i Mjölby kommun utmed vägen Västra Harg-Åsbo. Den omgivande terrängen är en blockrik skogsbygd runt 130 meter över havet. Skogarna i omgivningen förstärker det vackra, öppna odlingslandskapet vid Stämman. Förutom den allmänt blockbeströdda marken finns en del större flyttblock och blockrika avsnitt i området. Stämman-området karaktäriseras av de steniga, enbuskrika hagmarkerna som genomkorsas av ett par mindre körvägar. Unga till medelålders björkar bidrar också till områdets karaktär men historiskt har det sannolikt varit öppnare. I sydväst finns ett rikt inslag av hassel. Gamla flikiga åkrar som sedan länge övergivits är ett vanligt inslag i naturreservatet. Åkerlapparna tillsammans med enstaka odlingsrösen utgör en värdefull illustration av hur det äldre odlingslandskapet kunde se ut.

En fin, artrik flora finns i större delen av området. Av mer eller mindre rikt förekommande arter kan nämnas jungfrulin, låsbräken, ormrot, skallror, solvända, sommarfibbla, stagg, svinrot, brudborste, darrgräs samt kattfot och knägräs. Båda arterna av nattviol finns samt Jungfru Marie nycklar. Till fågelfaunan hör bl a stenskvätta. Insektsfaunan liksom svampfloran är ej undersökt. Områdets norra spets har stått ohävdad en längre tid men har restatureringshuggits och under 2005 även stängslats för bete.

Berggrunden utgörs av grovporfyrisk granit av Filipstadstyp. Området är beläget ca 1,5-2 mil söder om Östgötaslättens kambro-silurberggrund vilket genom inlandsisens rörelse givit inslag av basiska mineral i jordarterna. Jordarterna domineras av morän med små bergklackar i dagen på en del håll bl a längs höjdsträckningen i väster. Mindre avsnitt av lera finns i de avsnitt som idag är fuktiga-blöta. Grovmo förekommer i ett mindre område vid torplämningen Hagsberg. Grovmon bildar underlag för den tidigare åkermarken som idag är utmagrad och hyser en artrik flora. Ett stråk med isälvsavlagringar löper förbi Stämman på norra sidan landsvägen. Endast ett litet hörn tangerar naturreservatet. Åsarna längs stråket domineras av stenigt grus och inslag av kalksten och sandsten (från slättbygden) syns ofta.

Stämman naturreservat

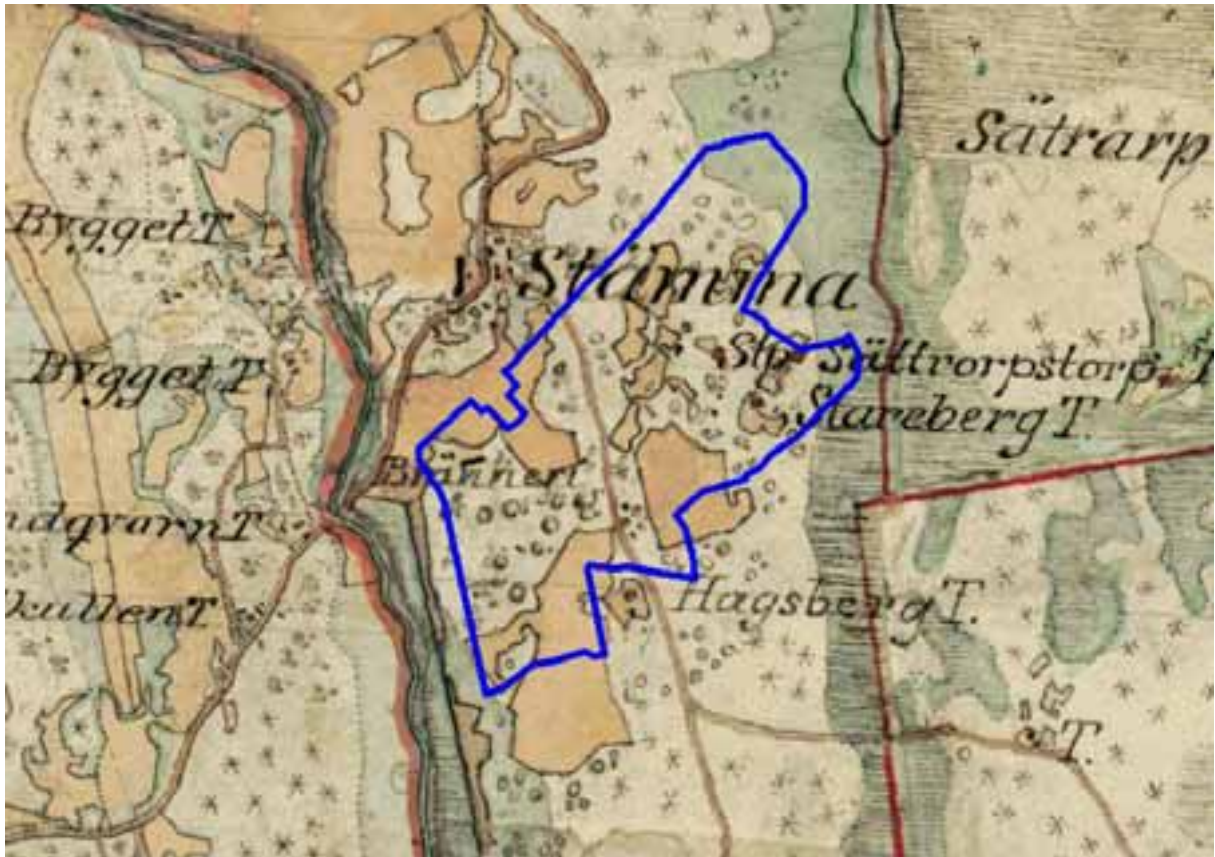

Stämman naturreservat ligger i övergångsbygden sydväst om Västra Harg i Mjölby kommun på gränsen till Boxholms kommun.

3.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Häradskartan från 1860-1870 talet över Stämman och omgivningen visar ett landskap med många små åkerytor och trädklädd utmark däremellan. Ängsmark kantade reservatsområdet i både öster och väster. Lövträdsmarkeringarna kan tyda på att det fanns gott om björkar även då. Även mossen i sydöstra delen av reservatet var uppodlad som åker.

Området är rikt på kulturlämningar. Rosenlund och Stareberg i östra kanten av reservatet är exempel på bebyggelseämningar. Söder om Stareberg har ytterligare bebyggelse legat (Lilla Rosenlund). Bebyggelseämningar samt fd åkerytor och enstaka fruktträd vittnar om det. Väster om Rosenlund finns ytterligare bebyggelseämningar. I södra delen av reservatet har Hagsberg legat. Här finns rester av stengärdesgård och röjda ytor med odlingssten. En stenlagd övertorvad vall är en äldre, anlagd väg. Tydliga bebyggelseämningar saknas dock. Strax sydväst om mangårdsbyggnaden på Stämman gård finns ytterligare ett par bebyggelseämningar (nära landsvägen). Längst i väster i närheten av landsvägen finns lämningar efter det bränneri som nämns på Häradskartan. En bebyggelseämning finns i anslutning till hörnet av naturreservatet och i sänkan mot väster finns en delvis stenlagd övertorvad vall, eventuellt en vägbank.

Häradskartan över Stämman och omgivningen visar landskapet vid mitten av 1800-talet. Lägg märke till de gamla åkrarna där även mossen sydost om mitten av bilden var uppodlad som åker. Lövträdsmarkeringarna kan tyda på att det fanns gott om björkar även då. Områdets avgränsning är något förskjutet österut jämfört med kartbilden.

3.3 Områdets bevarandevärden

A. Biologiska bevarandevärden

I området förekommer naturvärden i form av bl a kärlväxter knutna till öppna, artrika och hävdade betesmarker.

B. Geologiska bevarandevärden

Området är representativt för den blockiga skogsbygden söder om Östgötaslätten.

C. Kulturhistoriska bevarandevärden

Välbevarade strukturer av äldre åkermark finns i området. Det finns även bebyggelse lämningar på flera ställen.

D. Intressen för friluftslivet

Stämman är relativt okänt men genom sin vackra landskapsbild kan området locka en del besökare.

3.4 Källuppgifter

Stämman naturvårdsområde. Skötselplan upprättad 1991 av Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län.

Stämman naturreservat

Beslut om Stämman naturvårdsområde 1978-01-27.

Fornlämningsregistret, Västra Hargs socken, objekt 5-9.

Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004. Område D20-UTW och 06F-XUX.

Ängs- och hagmarksinventeringen. Område 128 i Mjölby kommun. Klass 2.

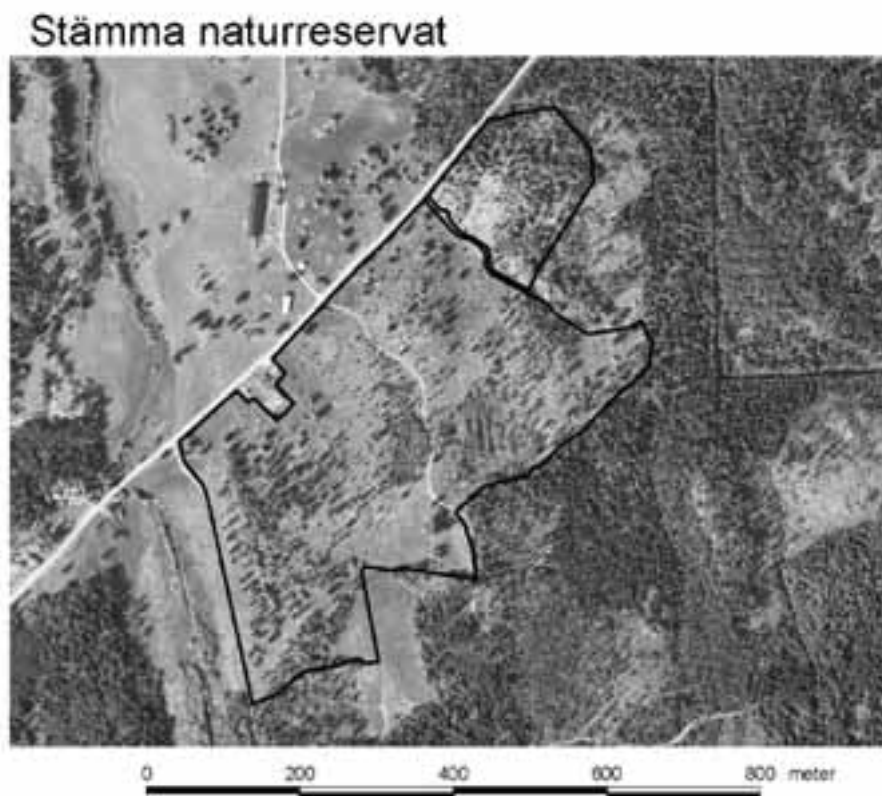
B. PLANDEL

1 Syfte med naturreservatet

Grunden för beslutet om Stämman naturreservat är områdets värde för landskapsbilden. Syftet med reservatet är att genom fortsatt betesdrift och andra lämpliga skötselinsatser bevara ett omväxlande beteslandskap.

2 Disposition och skötsel av mark

2.1 Skötselområden

GSD-Ortofoto © Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Stämman: 1

Areal: 21,8 ha

Beskrivning

Stämman naturreservat omfattar en stor betesfålla, mestadels småkuperad med en större höjd i väster. Nordöstra delen har stått ohävdad en tid men är från 2005 stängslad till en egen fålla. Stämman naturreservat präglas av medelålders björkar som oftast är glest spridda samt vackra enbuskar. I norra delen förekommer enstaka andra lövträd. Ett par starrkärr är tätvuxna av al, björk och salix. En fin, artrik flora finns i större delen av hagen. Även många av de gamla åkrarna har börjat få en flora karaktäristisk för betade och ogödslade marker.

Området avgränsas av betesmarkens stängsel utom i väster där reservatets gräns följer grusvägen medan betesfällan fortsätter västerut. Körvägen mot Rosenlund delar området huvudfålla och den mindre norra fållan.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området utgörs av välhävdad betesmark med glest spridda björkar och enar som gärna får stå i grupper här och där med helt öppna ytor emellan. Längs höjdsträckningen i västra delen finns inslag av hassel i grupper. En del hasselbuketter lämnas att bli gamla och grova. Bebyggelselämningar och tidigare åkrar är väl synliga. Tillskottsfodring av betesdjur sker ej och området betas ej heller tillsammans med skiften som gödslas eller skiften där tillskottsfodring sker.

Åtgärder

Betesdrift med lämplig beläggning av betesdjur så att gräset är väl avbetat vid säsongens slut. Vid behov utglesning av björk så att trädskiktet långsiktigt ej tätnar. Återväxt av en del yngre pellarika enar som stamkvistas och på sikt ersätter äldre enar. Hassel i västra delen utglesas vid behov men en del buketter lämnas permanent för att bli gamla och grova.

2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Kontinuerlig skötsel i form av bete. Vid behov utglesning av fr a björk och enbuskar. Gränsen markeras efter staketets sträckning.

2.3 Jakt

Jakten är inte reglerad i reservatsbeslutet.

2.4 Utmärkning av reservatets gräns

Reservatsgränsen ska markeras enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. Anordningar för rekreation och friluftsliv

3.1 Övergripande mål

Att området med sin vackra landskapsbild är tillgängligt för besökare.

3.1.1 Tillgänglighet - kommunikationer

Inga vandringsleder finns i området men körvägar som är möjliga promenadstråk korsar området i norr, i mitten samt längs västra kanten. Området ligger lätt tillgängligt längs vägen Västra Harg-Åsbo. En mindre P-plats med plats för ca 3 bilar finns i områdets norra del. En stätta över/genom staketet mot områdets huvudfälla i söder bör byggas.

3.1.2 Renhållning och sanitära anordningar

Inga anordningar bedöms i nuläget nödvändiga men i takt med att skyltning ökar områdets tillgänglighet bör ev nedskräpning följas upp av reservatsförvaltaren. Därefter kan behovet omprövas.

3.1.4 Information

Skyltar bör tas fram och sättas upp vid P-plats samt vid grinden längs de övriga två infartsvägarna i området.

4. Tillsyn

Tillsyn utövas av Länsstyrelsen.

5. Dokumentation och uppföljning

Ingen dokumentation och uppföljning planeras under planperioden utöver vad som ryms inom miljöstödet.

5.1. Dokumentation och inventeringar

Under 2004 inventerades områdets flora och vegetation inom Ängs- och betesmarksinventeringen.

5.2. Uppföljning

5.2.1. Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt.

5.2.2 Uppföljning av skötsel mål och skötselåtgärder

Det miljöstödsåtagande som finns för markerna innebär att gräset ska vara väl avbetat vid säsongens slut. Länsstyrelsen gör bedömningen att under förutsättning att miljöstöden bibehålls behövs ingen ytterligare uppföljning av hävden. Förändras stödsystemet bör en uppföljning ske som innebär att man årligen tillser att hävden i området är tillräcklig för att naturvärdena ska bibehållas.

6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

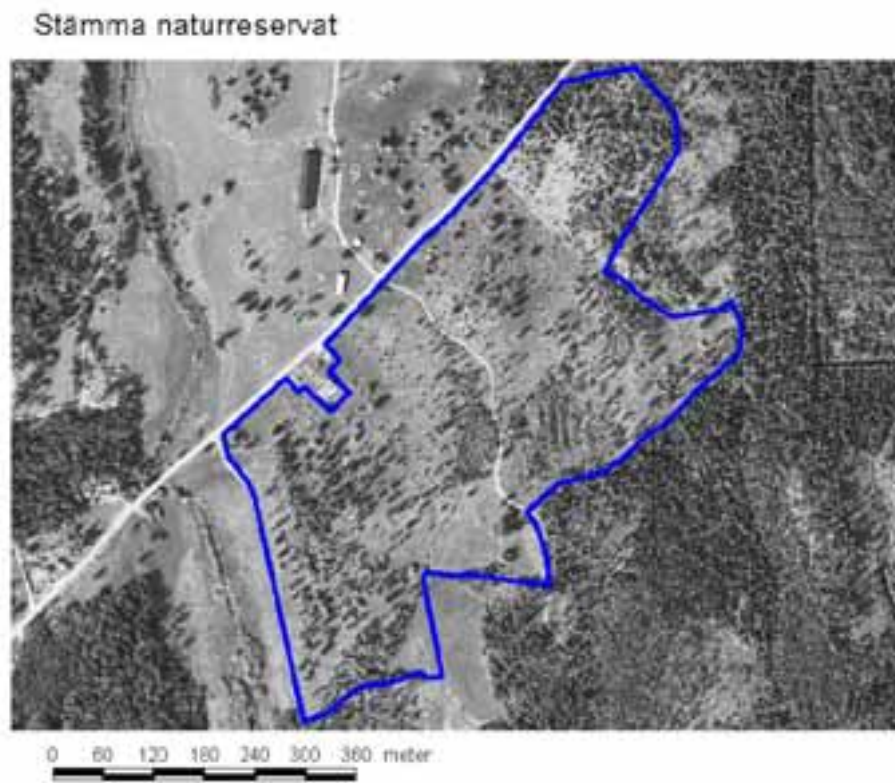
6.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Underhåll av information och gränsmarkering bekostas av staten genom Länsstyrelsen. Betesdriften sköts av markägarens arrendator. EU:s miljöstöd med tilläggsersättning betalas för markerna.

6.1.1 Bekostas av staten

1. Gränsmarkering av naturreservat.
2. Framtagande och uppsättning av informationstavlor rörande naturreservatet.

7 Kartor

GSD-Ortofoto © Lantmäteriet, dnr 106-2004/188